V lednu zpřístupní Muzeum umění Olomouc první výstavu ve své mnohaleté činnosti, kterou připravili edukační pracovníci. O uskutečnění takového počinu usilovali léta. Prostřednictvím výstavy se tak mohli pokusit demonstrovat některé z principů interpretování výtvarného umění veřejnosti způsobem, který vychází nejenom z pojetí ryze umělecko-historického a kurátorského, ale také praxí prověřeného edukátorského přístupu.

Pokud bychom měli pojmenovat dva základní principy využité při tvorbě výstavy, nabízí se slova cesta a dialog. Do jednotlivých částí výstavního prostoru bude různými způsoby rozprostřená interpretace tradičního žánru – zátiší. Pro návštěvníka se tak pobyt v galerii stává nevšední cestou od uvědomění si vlastních prekonceptů při prvním kontaktu s kopií díla až po konečné setkání se samotným originálem. Výzva k aktivnímu seznamování s tématem začíná již jeho vstupem do expozice. V mentální rovině totiž hovoří návštěvník s námětem hned při prvním setkání s reprodukcí, v dalších částech výstavy je dokonce vyzván, aby svou výpověď formuloval nahlas a v zajímavé vizuální podobě ji nechal na chvíli působit v prostoru výstavy. A konečně v poslední místnosti Galerie komunikuje samotný obraz zátiší nizozemského malíře ze 17. století s výtvarným dílem hyperrealistického umělce Jana Mikulky. Právě metoda rozhovoru je také uplatněna v článku, který představuje výstavu čtenářům Muzeionu. Rozmlouvají spolu její autoři, umělecká historička a edukátorka v kultuře Hana Lamatová a vedoucí edukačního oddělení Muzea umění Marek Šobáň.

Co tě první napadlo, když jsi začala přemýšlet nad podobou výstavy? Vzpomeneš si ještě na úplně první myšlenkové podněty?
Nad obsahem výstavy jsme uvažovali společně v dialogu. Ty jsi přišel s nápadem, že by se výstava mohla týkat tématu zátiší a krajiny, mě napadlo, že bychom formou instalace ukázali, jakým způsobem lze zprostředkovat výtvarné umění. Takže ty jsi přinesl téma a já princip, jak to téma uchopit.

Nakolik si řeklo o podobu výstavy stanovené téma – zátiší?
Tímto způsobem zprostředkování lze divákům představit téměř jakékoli téma z výtvarného umění. Zvolený žánr zátiší nám samozřejmě napověděl, jak řešit výstavní prostor, ale bylo to spíš v jemných nuancích, v dílčí problematice s tématem propojené.

Není to tvá první výstava. V čem bude jiná než ty předešlé? Jak se na ní projevily tvoje zkušenosti z práce edukátorky v kultuře?
Bude jiná úplně ve všem. Nešlo nám o to, aby návštěvník dostal na začátku veškeré informace z výstavního textu, katalogu či popisek. Naše výstava je možná až scénografická, pracuje s odstupňovaným poznáním. Důmyslnými instalačními prostředky zvyšuje napětí a očekávání, přináší do prostoru rozprostřenou interpretaci jednoho konkrétního díla, se kterým se divák setká až v závěru. Každý úsek cesty výstavou by si měl člověk co nejvíce prožít a zároveň zafixovat. Tímto přístupem je současná výstava odlišná od těch, které jsem doposud připravovala. Ráda bych dodala, že mě k výstavě inspirovala také samotná Galerie. Člověk prochází tím prostorem jakoby do hloubky. Toho často využívají kolegové kurátoři tak, že v zadní místnosti instalují jedno dílo tím způsobem, že je viditelné průhledem už od vstupu do Galerie. Stejně tak v koncepci naší výstavy je důležité to

Jan Mikulka, *Zátiší s limetkami II*, 2017, detail

první vkročení s výhledem na výtvarné dílo v samém závěru. A samozřejmě se do koncepce výstavy promítla i má zkušenost edukátorky. Uvědomila jsem si, jak se návštěvník těžce dostává k tématu, když stojí v expozici, která ho vizuálně obklopuje, možná až zahlcuje. On si pak logicky musí vybrat pouze určitý segment, o který se bude hlouběji zajímat. My mu chceme nabídnout něco méně očekávaného, narušit jeho stereotyp vnímání ve výstavním prostoru. No a také mi přišlo zajímavé pracovat s výstavou jiným způsobem, než na co jsme většinou zvyklí. Je vždy osvěžující, když přijdu na výstavu v Česku nebo zahraničí, která je tvořena trochu jiným způsobem. Osvěží mě to jako diváka.

Výstava má trochu překvapivý a záhadný název. Co se za ním skrývá?
Název Pokus o maximální přiblížení je vlastně shrnutím toho, o co se snažíme a KE 3171, O 96 je inventární číslo vybraného starého zátiší. Konkrétní název vystaveného obrazu našeho zátiší se čtenář nedozví ani z tohoto rozhovoru. Musí za ním přijít na výstavu.

Stručně představ připravovanou výstavu z pohledu historičky umění a edukátorky. S čím se návštěvníci setkají při procházení Galerií?
V první místnosti pracujeme s divákovým nepoučeným viděním, tedy s tím, jak člověk přirozeně poznává a rozeznává jednotlivé předměty na uměleckém díle, v našem případě na obraze. To, že se věnujeme především jednomu obrazu, se promítlo i do tematické náplně vstupní místnosti. Když totiž člověk přijde na výstavu, kde je množství uměleckých děl, může propadnout z té vizuální přeplněnosti až do jakéhosi návštěvnického stresu, rezignuje na podrobnější vnímání, není schopen se dívat více minut na vybraný artefakt, protože by na výstavě strávil příliš dlouhou dobu, a tak vlastně i věc, která ho zaujme, nezíská tolik potřebné pozornosti, aby si na ní všiml důležitých detailů. My mu to však způsobem instalace umožníme. V první místnosti nabídneme divákům zvětšené detaily obrazu starého zátiší a jakýsi náš návod, na co by se měl při pozorování zaměřit. Přejeme si, aby si návštěvník výstavu našich dvou obrazů užil se vším všudy a především si je důkladně prohlédl.

Co čeká návštěvníky ve druhé místnosti?
Tam už pracujeme s tím, že při prohlížení samozřejmě člověk užívá rozum a nějakým způsobem si propojuje vizuální informace. →

Inv. č. KE 3171, O96 v rukou kurátorů výstavy Marka Šobáně a Hany Lamatové

→ My bychom ho chtěli dovést k tomu, aby se pokusil o svou osobní interpretaci díla pomocí asociací. Může přitom uplatnit své osobní zážitky nebo své citové rozpoložení, které v něm pozvolné poznávání obrazu vyvolává. Jedná se v podstatě o takové první hlubší přemýšlení nad výtvarným dílem. Zde se už návštěvníkovi dílo dostává pod kůži, buduje si k němu vztah, byť zatím prostřednictvím reprodukcí. A pro mě osobně je v této fázi důležité o tom s někým mluvit, říct, co mi jednotlivé motivy připomínají, proč se mi líbí či nelíbí, chci svůj vztah k dílu s někým konzultovat, formulovat jej nahlas, artikulovat, co v této fázi zažívám. Prostřednictvím speciálně pro naši výstavu vytvořené aplikace budeme návštěvníka motivovat k tomu, aby své myšlenky vyslovil a zanechal je v expozici pro další návštěvníky. Tímto způsobem bude vytvořen prostor pro to, aby se jednotlivé záznamy potkávaly, a tak se budou moci potkat různí lidé, kteří nejsou ve stejnou chvíli na stejném místě, ale uvažují o tomtéž uměleckém díle.

A třetí místnost?
Ve třetí místnosti výstavních prostor docházíme k tomu, že člověk, který si dokonale prohlédl reprodukce uměleckého díla a nějakým způsobem ho obsáhnul do svého myšlenkového prostoru – tedy, něco si o něm myslí, vyvolává v něm nějaké asociace a citová pohnutí a podobně – tak v této části výstavy dostává o díle odborné informace. Záměr vychází z naší zkušenosti edukátorů, víme, že návštěvníci touží po komentáři k výtvarnému umění, a to z různých důvodů. Třeba aby si svoje myšlenky rozšířili, nově ukotvili anebo i proměnili. Mají tak pocit, že se dostávají za oponu, za kterou bez pomoci zprostředkovatele nejsou schopni nahlédnout. Tato část výstavy bude tedy věnována odbornému komentáři k našemu uměleckému dílu.

V poslední části expozice se setkají návštěvníci se samotnými díly. Co můžeš říct o vybraném zátiší?
Obraz starého umění, který lidé uvidí na výstavě a jehož název nyní neprozradím, je zátiší typu „trompe l´oeil" (klam oka). Jedná se o zátiší, které má pozorovatele oklamat, má mít pocit, že když se dívá na ty tiše sesbírané předměty, dostává se do jejich prostoru a může si na ně sáhnout. Jedná se o malířský fenomén, který byl velmi populární například na území dnešního Nizozemí v průběhu 17. století. V našem případě jde přesně o takový obraz, navíc drobných rozměrů. Na malbě je celá řada zajímavých detailů a momentů, takže i z toho důvodu je dobré ho veřejnosti představit a dát možnost k důkladnější prohlídce. Obraz pochází z expozice Arcidiecézního muzea v Kroměříži a nám připadlo, že se mezi jinými plátny kolem tak trochu ztrácí, což je asi škoda. My jsme mu prostřednictvím naší výstavy dali „patnáct minut" zasloužené slávy.

Stará malba je v místnosti doplněna o dílo současného umělce, malíře Jana Mikulky. Proč padla volba právě na něj?
Opravila bych slovo doplněn, dílo Jana Mikulky je vedle starého zátiší spíš k podnětnému rozhovoru, s trochu nadsázky můžeme i říct, ke konkurenčnímu uměleckému souboji. Vybrali jsme ho zcela záměrně a promyšleně. Výstavou se snažíme zprostředkovat zátiší, kontextuálních a aktivních zón, které k výstavám pravidelně připravujeme. Měl by být ochoten přijímat nové věci, nové pohledy. Jsme přesvědčeni, že jim naše cesta rozprostřené interpretace pomůže lépe pochopit a přijmout vystavené dílo. A neměla by jim být „proti srsti". To, co jim nabízíme, oni sami totiž podvědomě dělají, když se s výtvarným dílem setkávají. Jednoduše řečeno, v našem případě je na každou fázi poznání obrazu větší časová dotace než obvykle. Ale samozřejmě není náš nabízený způsob cesty za obrazem žádný diktát, žádná manipulace. Pokud divák naši nabídku nepřijme, možná mu bude stačit pouze poučená interpretace ve třetí místnosti a pak setkání se dvěma excelentními originály. To je samozřejmě zcela legitimní přístup k věci.

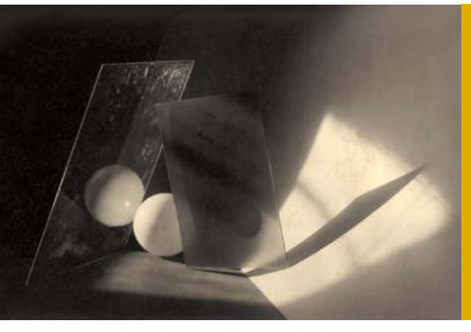

Jaromír Funke, *Kompozice – Sklo a koule* (*Zátiší s míčkem*), 1923

Prostorový objekt inspirovaný kompozicí z roku 1923 *Sklo a koule* (*Zátiší s míčkem*) od Jaromíra Funkeho

KOČÁROVNA, PŘÍZEMÍ STÁLÉ EXPOZICE ARCIDIECÉZNÍHO MUZEA

Vedle instalace volně představující umělcovu předlohu pro slavný fotografický snímek je součástí místa také časosběrný dokument. Ten zachycuje měnící se vizuální kvalitu předmětů v kolísajícím světle a tím upozorňuje na vysokou technickou a estetickou úroveň Funkeho fotografie, ve které jsou odrazy světla bravurně zachyceny.

Josef Lauer, *Zátiší s kaméliemi a hyacintem*, 1847, Arcibiskupství olomoucké

Květinové zátiší inspirované obrazy Josefa Lauera

KAPLE SV. BARBORY, 1. PATRO STÁLÉ EXPOZICE ARCIDIECÉZNÍHO MUZEA

Postupné uvadání květin jako projev působení času – možný výklad jednoho z druhů zátiší – tzv. vanitas. Vadnutí „in natura" živé kytice, které je pozorovatelné v delším časovém úseku, je divákům zprostředkováno zrychleně časosběrným dokumentem. Celá situace vybízí k tomu, aby návštěvník na výjimečném místě barokní kaple uvažoval o smyslu a pomíjivosti života.

Představ nyní obě intervence.
Obě rozvíjejí ve stálé expozici naše téma. Jedná se o jakési hledání zátiší v našem běžném životním prostoru. Jedna instalace vychází z fotografického zátiší Jaromíra Funkeho, druhá z květinového zátiší Josefa Lauera. Pro obě jsme v expozici vybrali příhodná místa. Jsme si vědomi toho, že v této formě budou zahlédnutelná pouze jako letmá ustrnutí v konkrétním čase. My ale víme, že se jejich podoba plynutím času proměňuje, živé květiny vadnou a umírají, na povrchu neživých předmětů z různých materiálů působí změny světla během dne. Tento proces bychom chtěli divákům zprostředkovat prostřednictvím časosběrných dokumentů. Ty se stanou součástí obou intervencí. Věříme, že žánr zátiší představíme návštěvníkům všech věkových kategorií opravdu komplexně. ○

Edukační klip *Zátiší kam se podíváš*

Za zátiším i do aktivní zóny

1. PATRO STÁLÉ EXPOZICE ARCIDIECÉZNÍHO MUZEA

V aktivní zóně vytvořené k nové výstavě mohou zájemci zhlédnout animovaný edukační klip. Jmenuje se ***Zátiší kam se podíváš*** a seznamuje děti i dospělé působivou formou s uvedeným žánrem. Dílo vzniklo ve spolupráci edukátorů Muzea umění Olomouc a Ústavu speciálněpedagogických studií Pedagogické fakulty UP v Olomouci v rámci projektu *Jedinečnosti uměleckého výrazu k inkluzivnímu vzdělávání*. Postupně má vzniknout pět klipů, které budou vždy doplněny o stupu titulků a výklad ve znakovém jazyce. Autorkou originální animace je výtvarnice Pavla Baštanová. Kromě odborníků-didaktiků z Pedagogické fakulty UP a Muzea umění Olomouc se na nich podílí rovněž Český rozhlas Olomouc, který zajišťuje zvukovou podobu díla. Obsah klipů dětem vtipně zprostředkovávají animované postavičky teoretika, sběratelky, restaurátorky a umělce, kteří o umění debatují s dětskými i dospělými diváky.

Pokus o maximální přiblížení KE 3171, O96
Prostorová interpretace zátiší
Arcidiecézní muzeum Olomouc / Galerie
23. 1. — 8. 3. 2020

JAN MIKULKA O SVÉM OBRAZE

„V obraze Zátiší s limetkami II., který bude v Olomouci vystavený poprvé, pracuji s několika předměty. Používám je v různé podobě i na svých dalších obrazech. Jsou to předměty, které si pamatuji ze svého dětství. Měli jsme je ve staré vile v Libři za Prahou. Byly vystavené ve vitríně, v uzamčeném pokoji se starožitnostmi. Bohužel dům vykradli zloději a zbylo jen pár těchto kousků: sloník, karafa, mosazné poháry a některé další polorozbité věci," vypráví hyperrealistický malíř Jan Mikulka. „V obrazových kompozicích se snažím vyjádřit plasticitu, strukturovanost, členitost a celkovou složitost reality. Zátiší komponuji obvykle několik dní, než se mi podaří udělat finální rozvržení. Poloha všech těch objektů na určitém místě, která vytváří barevné vztahy kompozice, je pro mne důležitá. Vidím v něm abstraktní strukturu, jako kdybych obraz skládal pouze z tvarů a barev. Záleží mi také na světle, plasticitě a celkově kultivovanosti malířského projevu. Kladu důraz na práci s detailem a také se pečlivě zabývám celkovou barevnou tonalitou. Takto do detailu propracovanému obrazu věnuji dva až tři měsíce soustavné práce," doplňuje malíř.